

Noora Nieminen

**POSITIIVINEN
PEDAGOGIIKKA
VARHAISKASVATUKSESSA**
Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Noora Nieminen
Työn nimi	Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus
Toimeksiantaja	Kotkan kaupunki
Vuosi	2023
Sivut	27 sivua
Työn ohjaaja(t)	Maija Olli (Xamk) & Pia Eskola (Kotkan varhaiskasvatus)

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksensa oli tuottaa kirjallisuuskatsaus positiivisesta pedagogiikasta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tulosten avulla, mitä on positiivinen pedagogiikka ja millainen toiminta varhaiskasvatuksessa on positiivisen pedagogiikan mukaista. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Kotkan varhaiskasvatus.

Opinnäytetyö on tarkoitettu sosiaalialan ammattilaisille sekä alaa opiskeleville, joilla on kiinnostusta ja halua hyödyntää positiivista pedagogiikkaa työskentelyssä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö soveltuu myös lasten vanhemmille ja muille lapsen elämässä mukana oleville sekä aiheesta kiinnostuneille henkilöille. Keskusteluissa toimeksiantajan kanssa nousi esille, ettei kasvattajat välttämättä aina muista mitä positiivinen pedagogiikka on tai miten sen mukaan toimitaan. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda kirjallisuuskatsaus, josta aihetta voi muistutella mieleensä.

Kirjallisuuskatsauksessa oli mukana 5 tieteellistä tutkimusta ja tutkimusten tulosten analysointiin käytin teemoittelua. Kirjallisuuskatsauksen tuloksissa ilmenee, että positiivinen pedagogiikka on myönteinen toimintakulttuuri, jossa myönteisiä tunteita, vuorovaikutussuhteita sekä lasten osallisuutta painotetaan. Positiivinen kasvattaja lisää lasten hyvinvoinnin lisäksi myös omaa työhyvinvointiaan.

Asiasanat: varhaiskasvatus, positiivinen pedagogiikka, positiivinen psykologia, PERMA-teoria

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Noora Nieminen
Thesis title	Positive pedagogy in early childhood education. Descriptive literature review
Commissioned by	City of Kotka
Time	2023
Pages	27 pages
Supervisors	Maija Olli, Pia Eskola

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to produce a literature review on positive pedagogy in early childhood education. The aim of the study was to use the results of a descriptive literature review to find out what positive pedagogy is and what kind of activities are in line with positive pedagogy in early childhood education. The principal of the thesis is early childhood education in Kotka.

The thesis is intended for social and health care professionals and students in the field who are interested in positive pedagogy and its use in early childhood education. The thesis is also suitable for the parents's the children, others involved in the child's life and activities, and people interested in the subject matter. In discussions with the client, it emerged that educators may not always remember what positive pedagogy is or how to act on it. The aim of the thesis is to create a literature review, where you can refresh your memory on the topic.

The literature review included 5 scientific studies and I used thematizing to analyze the results of the studies. The results of the literature review showed that positive pedagogy is a positive operating culture with an emphasis on positive emotions, interpersonal relationships and children's inclusion. A positive educator increases not only the well-being of children's, but also their own well-being at work.

Keywords: early childhood education and care, positive pedagogy, positive psychology, PERMA-theory

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAISKASVATUS.....	6
2.1	Kotkan varhaiskasvatus.....	6
2.2	Varhaiskasvatuslaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	8
3	POSITIIVINEN PSYKOLOGIA JA PEDAGOGIIKKA.....	8
3.1	Positiivinen psykologia.....	8
3.2	Positiivinen pedagogiikka.....	9
3.3	PERMA-teoria.....	10
3.4	Positiivinen kasvattaja.....	12
4	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	13
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	14
5.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	14
5.2	Aineiston keruu ja valinta.....	15
5.3	Aineiston analyysi.....	17
6	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET.....	17
7	POHDINTA.....	22
7.1	Johtopäätökset ja tulosten pohdinta.....	22
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	24
7.3	Ammatillinen kasvu ja kehitys.....	25
7.4	Jatkotutkimusehdotukset.....	25
	LÄHTEET.....	27

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Taulukko 2. Kirjallisuuskatsaukseen valitut tieteelliset artikkelit

1 JOHDANTO

Positiivista pedagogiikkaa kohtaan on Suomessa tänä päivänä varsin suuri kiinnostus. Kiitos tämän innostuksen leviämisestä kuuluu varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Niin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet kuin varhaiskasvatustakikin sisältävät monia positiivista pedagogiikkaa koskevia teemoja ja ovat vauhdittaneet positiivisen työtteen omaksumista varhaiskasvattajien keskuudessa. (Leskisenoja 2019, 39.) Positiivinen pedagogiikka on yksi pedagoginen suuntaus sekä toimintamalli, joka kattaa koko päiväkotipäivän. Positiivinen pedagogiikka tulee varhaiskasvatuksen arjessa esille ennen kaikkea hyvän huomamisena. Positiivinen pedagogiikka onkin kasvatustilafilosofiana hyvää etsivä ja hyvään keskittyvä. (Avola & Pentikäinen 2020, 30–34.) Positiivisen pedagogiikan ansiosta lapsi tulee vahvemmin tietoiseksi omista henkilökohtaisista vahvuuksista ja kyvyistä. Aikuisten tehtävänä on auttaa ja tukea lasta niiden löytämisessä ja vahvistamisessa. Täten lapsi pystyy hyödyntämään näitä vahvuuksia elämänsä varrella erilaisissa tilanteissa ja tapahtumissa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2019, 10.)

Opinnäytetyön aiheena on positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aihe opinnäytetyöhön nousi omasta kiinnostuksesta aihetta kohtaan. Positiivinen pedagogiikka on aiheena ajankohtainen. Keskusteluissamme toimeksiantajan kanssa kuitenkin nousi ilmi, miten positiivinen pedagogiikka unohtuu helposti varhaiskasvatusarjen keskellä. Keskusteluissa toimeksiantajan kanssa totesimme myös, että moni varhaiskasvattaja toteuttaa positiivista pedagogiikkaa tiedostaen, mutta myös tiedostamatta. Työskentelyssä varhaiskasvattajan voi olla vaikea tietää, mikä on positiivisen pedagogiikan mukaista toimintaa. Totesimme toimeksiantajan kanssa kehittämistarpeen positiivisen pedagogiikan muistamisessa ja huomioimisessa varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda positiivisesta pedagogiikasta kokonaiskuva. Käsittelen työssäni, mitä positiivinen pedagogiikka on ja millainen toiminta on positiivisen pedagogiikan mukaista. Kyseistä kirjallisuuskatsausta voi jokainen aiheesta kiinnostunut lukea ja täten perehtyä tarkemmin positiiviseen pedagogiikkaan.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on lukuisia eri tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on esimerkiksi edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti tiiviissä yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022; Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.) Varhaiskasvatus on erityisesti nykypäivänä merkittävän suuri osa monen lapsen arkea. Voidaan onneksemme todeta, että nykyään varhaiskasvatuksessa lapsi on nostettu entistäkin enemmän toiminnan keskiöön. Lapsuutta pidetään tärkeänä ajanjaksona elämässä eikä vain siirtymänä kohti aikuisikää. Ymmärretään, että lapsi on ainutlaatuinen ja kokonaisvaltainen yksilö, jonka näkemykset ovat arvokkaita ja tärkeitä. Toiminnan varhaiskasvatuksessa tulee olla ennen kaikkea lapsilähtöistä. Varhaiskasvatuksessa aikuiset johtavat toimintaa ja vastaavat sen sujuvuudesta sekä laadukkaasti varhaiskasvatuksen toteutumisesta. On kuitenkin todella tärkeää antaa riittävästi tilaa lasten näkemyksille, tunteille, tarpeille, tiedoille ja taidoille. Edellä mainittujen asioiden tulee ohjata toiminnan suunnittelua ja sen toteutusta. (Leskisenoja 2017; Leskisenoja 2019.)

Varhaislapsuus on suuri ja huomattava vaihe lapsen elämässä ja osallistuminen varhaiskasvatukseen on jokaiselle lapselle oikeus. Lapsen varhaiskasvatukseen osallistuminen mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin tai esimerkiksi opiskelun, mutta varhaiskasvatuksella on paljon suurempi merkitys lapsen elämässä, kuin toimia vain hoitopaikkana. Varhaiskasvatus luo pohjan lapsen elämälle, mikäli varhaiskasvatuksen laatuun on panostettu. Varhaiskasvatuksessa saatu ja luotu pohja kantaa pitkälle elämässä. Varhaiskasvatuksen merkitys korostuu varsinkin niiden lasten kohdalla, joilla on jonkinlaisia haasteita esimerkiksi oppimisessa tai kehityksessä tai lapsen elinolot ovat jollain tapaa vaikeat. (Koivula ym. 2022.)

2.1 Kotkan varhaiskasvatus

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kotkan varhaiskasvatus, ja sieltä yhteyshenkilönä on toiminut kehittämissuunnittelija Pia Eskola. Kotkan varhaiskasvatukseen kuuluu 22 kunnallista päiväkotia, ja vuorohoitoa näistä toteuttaa

kaksi varhaiskasvatussyksikköä. Yksityisiä päiväkoteja Kotkassa on kuusi. Lisäksi Kotkan varhaiskasvatus tarjoaa niin kunnallista- kuin yksityistäkin perhepäivähoitoa. (Varhaiskasvatus s.a.)

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma on koko kunnan varhaiskasvatuksen yhteinen suunnitelma. Kotkan varhaiskasvatuksen arvojen määrittely nousee suoraan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022). Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmassa arvoja on neljä ja ne ovat:

1. Lapsi on ainutlaatuinen ja lapsuus on itseisarvo
2. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
3. Ihmisenä kasvamisen
4. Kestävä ja terveellinen elämäntapa

(Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan positiivinen pedagogiikka, ihmisenä kasvamisen -kohdan yhteydessä. Arvoa selitetään siten, että varhaiskasvatuksessa henkilöstö kohtaa lapset arvokkaasti, huomioi usein lasten onnistumisia sekä nimeää lapselle tämän omia vahvuuksia. Tätä tietoa on tarkoitus välittää myös lapsen huoltajille. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmassa on maininta siitä, että positiivisen pedagogiikan pohjalta lapsi oppii arvostamaan itseään ja sitä kautta arvostamaan myös muita lapsia sekä ympäristöään. Näin lapsi ymmärtää olevansa arvokas ja hänen toiminnallaan on merkitystä. Täten lapsesta myös uusien asioiden oppiminen tuntuu tärkeältä. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 16.)

Positiivinen pedagogiikka nousee esille Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmassa myös käsiteltäessä eri tuen muotoja. Näitä lapselle mahdollisesti tarjottavia tuen muotoja on pedagogisia, rakenteellisia sekä hoidollisia. Mikäli lapsella on pedagogisen tuen tarvetta, on positiivinen pedagogiikka yksi suunnitelmassa mainittu keino toteuttaa sensitiivistä ja saavutettavaa vuorovaikutus- ja kommunikointitapaa varhaiskasvatuksessa. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 93.)

2.2 Varhaiskasvatustilaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuksesta säädetään varhaiskasvatustilaisissa, joka on valtakunnallinen laki. Varhaiskasvatustilaki (13.7.2018/540) täsmentää, että varhaiskasvatus tarkoittaa lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista niin kasvatuksen, opetuksen kuin hoidonkin sisältämää kokonaisuutta. Tässä kokonaisuudessa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Varhaiskasvatustilaisissa säädetään oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen lukuisista eri tavoitteista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022; Varhaiskasvatustilaki 13.7.2018/540.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) on Opetushallituksen luoma valtakunnallinen määräys siitä, miten varhaiskasvatusta kuuluu toteuttaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu varhaiskasvatustilain (13.7.2018/540) pohjalta, ja toimii perustana, kun laaditaan niin paikalliset kuin lasten omat varhaiskasvatussuunnitelmat. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat toimivat varhaiskasvattajien työtä ohjaavana dokumenttina. Lisäksi jokaiselle varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella tehdään oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa yhdessä huoltajien kanssa mietitään esimerkiksi lapsen kiinnostuksen kohteita sekä vahvuuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022; Varhaiskasvatustilaki 13.7.2018/540.)

3 POSITIIVINEN PSYKOLOGIA JA PEDAGOGIIKKA

Jotta positiivista pedagogiikkaa voi ymmärtää parhaalla mahdollisella tavalla, on välttämätöntä tutustua positiiviseen psykologiaan.

3.1 Positiivinen psykologia

Positiivinen psykologia on tieteenalana aika uusi, vaikka sen alkuperä ylettyikin kauas historiaan. Nykyisen muotonsa positiivinen psykologia on saanut Yhdysvalloissa 2000-luvun alkupuolella. Positiivinen psykologia syntyi professori Martin Seligmanin tekemän työn tuotoksena. (Leskisenoja 2019.) Martin Seligman on kuvannut positiivisen psykologian suuntauksen syntymistä äkillisenä oivalluksena, jonka ansiosta hän ymmärsi, että hänen tehtävänsä psykologina ja vanhempana on puutteiden korjaamisen sijaan pyrkiä tuomaan esiin yksilön omia vahvuuksia. (Uusitalo-Malmivaara 2014.) Seligman on todennut,

että hyvinvointia pitää opettaa lapsuudessa, kuten muitakin elämän normaaleja taitoja. Seligman ajattelee myös hyvinvoinnin olevan jokaisen lapsen syntymäoikeus. (Leskisenoja 2019.)

Positiivinen psykologia tieteenalana tutkii onnellisuutta, hyvinvointia, ihmisen vahvuuksia sekä voimavaroja. Tämä kyseinen tieteenala ja siitä tehdyt tutkimukset kertovat ihmisille uudella tavalla, miten pystymme voimaan paremmin saavuttaen pitkäaikaista sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Se antaa konkreettisia harjoitteita ja arjen tapoihin sidottua tietoa, kuinka hyvinvointia ja onnellisuutta voi itse tietoisesti rakentaa. (Avola & Pentikäinen 2020; Trogen 2020.) Tärkeimpänä tutkimuskohteena positiivisessa psykologiassa on kokosen olemassaolon ajan ollut kuitenkin onnellisuus. On lukuisia erilaisia näkökulmia, kun puhutaan käsitteestä onnellisuus, mutta onnellisuus, jota positiivinen psykologia tutkii, liittyy ennen kaikkea hyvän elämän elämiseen. Tutkimus ei keskity ainoastaan mielihyvän tavoittelemiseen ja mielihyvän välttämiseen, vaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Positiivisen psykologian ns. toinen aalto on puolestaan erittäin kiinnostunut tutkimaan hankalien elämäkokemusten merkitystä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille sekä ihmisen resilienssin kehittymistä erilaisten vaikeampien kokemusten seurauksena. (Avola & Pentikäinen 2020, 131.)

3.2 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka on ennen kaikkea kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisäämistä, tukemista ja edistämistä. Käsitteenä positiivinen pedagogiikka on hyvin suomalainen käsite. Ympäri maailmaa tunnetumpi käsite tälle on positiivinen kasvatus (engl. positive education). Se saa tukevan teoreettisen perustansa psykologian tieteestä, joka on tieteenalana melkoisen tuore. (Leskisenoja 2019.) Positiivinen pedagogiikka voidaan määritellä yhdeksi positiivisen psykologian suuntaukseksi. Siinä suuntauksessa positiivisen psykologian tutkimustietoa pyritään hyödyntämään varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatustehtävässä. Positiiviseen pedagogiikkaan liittyy myös monia erilaisia hyvinvointiteorioita. (Avola & Pentikäinen 2020.)

Positiiviseen pedagogiikkaan kuuluvat erityisesti lapsilähtöiset toimintatavat sekä lapsien osallisuuden tukeminen. Varhaiskasvatuksen kasvattajat auttavat

lasta tunnistamaan lapsen omia vahvuuksia ja tunteita. (Ranta 2021, 20.) Positiivisen pedagogiikan näkemys ja tähtäin on lisätä hyvinvointia ja merkityksellisyyttä ihmisten elämässä. Positiivisessa pedagogiikassa työote on lasta kannatteleva, huolehtiva ja läsnäoleva. Tällä voi olla suurikin merkitys lapsen elämässä ja muokkautumisessa lapsen tulevaisuuden kannalta. Varhaiskasvatuksessa aikuisten tärkeä tehtävä on huomioida lapsen henkilökohtaisia vahvuuksia, saada lapsi itsekin näkemään ne sekä uskomaan omiin hyviin puoliinsa. (Leskisenoja 2019.) Suomessa positiivista pedagogiikkaa ovat vie-neet aktiivisesti eteenpäin esimerkiksi Kaisa Vuorinen, Lotta Uusitalo-Malmi-vaara, Eliisa Leskisenoja ja Erja Sandberg. (Trogen 2020.)

Leskisenoja (2019) tarkastelee positiivista pedagogiikkaa teorian kautta, jossa huomiota kiinnitetään nimenomaan myönteisiin tunteisiin, huolehtiviin ihmis-suhteisiin ja kokemuksiin erilaisista onnistumisista. Leskisenoja kertoo kes-kustelleensa 31 varhaiskasvattajan kanssa kirjaa tehdessään. Jokainen näistä varhaiskasvattajista kertoi positiivisella pedagogiikalla olleen vain positiivisia vaikutuksia heidän henkilökohtaiseen jaksamiseensa ja työhyvinvointiinsa. (Leskisenoja 2019.) Yksi näistä Leskisenojan haastateltavista olikin todennut, että positiivinen pedagogiikka on tapa toimia, olla ja elää. Leskisenoja kirjoit-taa hyvin siitä, mitä positiivinen pedagogiikka tuo lapsen ja aikuisen väliseen suhteeseen. Siinä aikuisen tulee olla läsnä aktiivisesti lapsen arjessa, jotta luottamuksellinen suhde pääsee kehittymään. Leskisenoja ajattelee, että sil-loin, kun luottamussuhde on vahva, lapsi pystyy luottamaan siihen, että aikui-nen kulkee tilanteissa lempeästi hänen vierellään hermoja menettämättä. Ai-kuisen fyysinen läsnäolo on lapselle tärkeää ja esimerkiksi kutittelu, sylittely ja silittely tukevat lapsen luottamuksen syntymistä (Leskisenoja, 2019).

3.3 PERMA-teoria

PERMA-teoria on hyvinvointiteoria, jonka on luonut jo aiemmin mainittu Martin Seligman. Kyseinen teoria on positiivisen pedagogiikan kuuluisimpia teorioita. PERMA on lyhenne, joka on muodostunut teorian elementtien englanninkieli-sistä sanoista. Näitä ovat positive emotions, engagement, relationships, mea-ning ja accomplishment. Suomeksi nämä ovat myönteiset tunteet, uppoutumi-nen ja läsnäolo, ihmissuhteet, merkityksellisyyden kokemukset ja saavuttami-

nen. Martin Seligman kuvaa näitä lasten hyvinvoinnin tukemisen viideksi supervoimaksi. Nämä Seligmanin kuvaamat supervoimat muodostavat yhdessä positiivisen pedagogiikan tärkeimmät sisällöt yhteen. Nämä elementit täyttävät seuraavat ehdot: ne edistävät ihmisen hyvinvointia, niitä tavoitellaan itseisarvona sekä ne ovat määriteltävissä ja mitattavissa erilaisin tavoin. PERMA-teorian mukaan kokonaisvaltainen hyvinvointi vahvistuu, kun sen viisi erillistä elementtiä vahvistuvat. Martin Seligman ajattelee, että on paljon tärkeämpää tukea hyvinvoinnin useita eri alueita samaan aikaan kuin keskittyä vain yhteen tai kahteen. Edellä mainittujen viiden supervoiman ympärille pystytään kiinnittämään suuri osa varhaiskasvatuksen toimintatavoista. Niissä on tämän lisäksi vahvoja yhteyksiä myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) arvopohjaan, toimintakulttuurin kehittämistä ohjaaviin periaatteisiin sekä laajalaisen osaamisen eri sisältöihin. (Leskisenoja 2019.)

Lyhyesti kerrottuna ensimmäisellä supervoimalla eli myönteisillä tunteilla tarkoitetaan tunteita kuten ilo, hauskuus, tyytyväisyys, turvallisuus ja onnellisuus. Nämä tunteet ovat hyvinvointimme perusta ja näiden tunteiden ajatellaan tuovat esille parhaat puolemmme niin älyllisellä, sosiaalisella, fyysisellä kuin psykologisellakin osa-alueella. Myönteisillä tunteilla on huomattu positiivisia vaikutuksia lasten käytökseen, terveyteen ja toimintaan sitoutumisessa. Sitoutumisella tarkoitetaan johonkin asiaan syvempää uppoutumista ja kiinnostusta. Sitoutuminen tarkoittaa syvää kiinnostuksen ja toiminnan tilaa ns. flow-tilaa. Kun lapsi on sitoutunut hänen keskittyminen ja mielenkiinto toimintaa kohtaan ja siitä saatava nautinto ovat huipussaan. Ihmissuhteet puolestaan sijoittuvat koko positiivisen psykologian ytimeen. Ihmissuhteiden ja ennen kaikkea välittävien ihmissuhteiden, ajatellaan olevan se, joka kaikkein vahvimmin sitoo positiivisen pedagogiikan ja varhaiskasvatuksen toisiinsa. Sosiaalisen tuen on jo pitkään määritelty olevan yksi merkityksellisimmistä edellytyksistä ihmisen hyvinvoinnille. Merkityksellisyydellä puolestaan tarkoitetaan ihmisen omaa kokemusta siitä, että tämä on arvokas. Merkityksellisyyden kokemus on yhteydessä omien vahvuuksien tunnistamiseen sekä hyödyntämiseen. Lapsen tuntiessa osallisuutta, edistää se olennaisesti merkityksellisyyttä. Viimeisellä supervoimalla eli saavuttamisella viitataan lapsen oppimiseen ja onnistumisiin. Tässä tärkeinä taustatekijöinä ovat lapsen kannustaminen, sinnikkyuden vahvistaminen sekä lapsen oman sisäisen motivaation herättäminen. Saavuttamisen merkitys lapsen hyvinvoinnin lisääjänä vaatii kasvattajalta onnistumisten

sanoittamista sekä myönteisen palautteen antamista. (Leskisenoja 2019, 65–66.)

Lähivuosina tämä PERMA-teoria on saanut lisäyksenä myös H-kirjaimen. Tällä tarkoitetaan englanninkielistä sanaa Health, jolla tarkoitetaan muita hyvinvointiin vaikuttavia osatekijöitä kuten ravitsemusta, unta, liikuntaa ja palautumista. PERMA-teoria ei kuitenkaan ole yksi ja ainoa hyvinvoinnin teoria, mutta sen sanotaan olevan kuitenkin yksi parhaimmista ja laajimmista teorioista, joka tähän mennessä on tehty. (Avola & Pentikäinen 2020, 96–98.)

3.4 Positiivinen kasvattaja

Se millä tavalla kasvattaja toimii lapsen kanssa vuorovaikutuksessa, on äärimmäisen tärkeää. Se vaikuttaa suuresti kasvatuksen laatuun sekä onnistuneeseen ohjaukseen. Positiivinen kasvattaja perustaa kasvatuksensa viiden peruspilarin varaan, joita ovat keskinäinen kommunikointi eli yhteys, kunnioitus, asioiden ja tilanteiden ennakointi, empaattinen ohjaus sekä positiiviset rajat. (Trogen 2020.)

Kaikista suurin ja tärkein edellä mainituista pilareista on yhteys, koska ilman yhteyttä kasvattaja ei voi opettaa lapselle mitään. Yhteyden rakentaminen kasvattajan ja lapsen välille auttaa luomaan turvallisen kiintymyssuhteen, joka puolestaan on vuorovaikutussuhteen päätavoite. Yhteyden ylläpitäminen kasvattajan ja lapsen välillä koostuu arjen pienistä hetkistä, jolloin kasvattaja aidosti huomioi ja ymmärtää lasta. Toinen pilareista on kunnioitus, joka on kaksisuuntaista niin että kasvattaja kunnioittaa lasta sekä lapsi kunnioittaa aikuista. Tässä kuitenkin malli lähtee aikuiselta, jolta puolestaan lapsi oppii kunnioitusta sosiaalisen mallintamisen avulla. Kasvattaja voi vahvistaa lapsen kunnioitusta olemalla hyvänä mallina. Sen lisäksi että kasvattaja on kunnioitettava lasta kohtaan, tulee kunnioituksen näkyä myös puheissa ja toiminnassa muita aikuisia, luontoa ja vaikkapa toisen omaisuutta kohtaan. Kasvattaja osoittaa kunnioitusta kuuntelemalla muita, sillä toisen keskeyttäminen jatkuvasti on epäkunnioittavaa. Kunnioitusta lasta kohtaan voi osoittaa myös antamalla lapsen tehdä valintoja kehitystasonsa mukaisesti. Kolmantena pilarina on ennakointi, joka tarkoittaa lähinnä tilanteiden ennakointia. Kun pysähtyy miettimään esimerkiksi tulevaa toimintatuokiota lapsen näkökulmasta, osaa jo

monia mahdollisia konfliktitilanteita ennakoida valmiiksi. Ennakointi helpottaa kasvattajaa pohtimaan tilanteisiin sopivia ratkaisuja jo etukäteen. Jotkut ajattelevat ennakkoinnin olevan työlästä, mutta tähän on heitetty vastapallona ajatus, että työlästä on myös eläminen konfliktitilanteesta toiseen mikäli asioita ei ole ennakoitu. (Trogen 2020.)

Neljäntenä pilarina mainitaan empaattinen ohjaus. Empaattinen kasvattaja ohjaa lapsia ennen kaikkea rakkaudella ja empatialla, jonka huomaa hänen käytöksestä, teoista sekä puheista. Empaattinen kasvattaja kuuntelee, kunnioittaa, ottaa huomioon lapsen näkökulman ja toiveet ja ymmärtää lapsen tarpeita. Viimeisenä muttei vähäisempänä pilarina on positiiviset rajat. Jotta lapsen hyvinvointi ja turvallinen kehitys taataan on lapsella oltava rajat. Sano-taankin rajojen olevan rakkautta. Rajojen tulee kuitenkin olla perusteltuja ja niitä on hyvä tarkastella uudestaan aika ajoin. Rajat muuttuvat ja niihin vaikuttaa esimerkiksi lapsen ikä, temperamentti ja ympäristö. On tärkeää että lapsi tietää rajat, jottei lapsi ylitä rajoja esimerkiksi tietämättömyyden takia, jolloin siitä toruminen on lapselle epäreilua. Lapsi tulee ohjata huomaamaan rajojen olevan hyviä ja tarkoituksenmukaisia, eikä vain sääntöjä, jotka olisi tehty ilman syytä. Aikuisen tehtävä on pitää tärkeistä rajoista kiinni ja oltava henkisesti vahva, jotta hän kestää ajoittain lapsen pettymystä ja rajojen vastustamista. (Trogen 2020.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata kirjallisuuskatsauksen avulla mitä on positiivinen pedagogiikka ja millainen toiminta varhaiskasvatuksessa on positiivisen pedagogiikan mukaista. Etsin jo olemassa olevia tutkimuksia sekä tietoja aiheesta ja kokoan niistä kirjallisuuskatsauksen. Toimeksiantajana toimii Kotkan varhaiskasvatus. Opinnäytetyön tavoitteena on koota kuvaileva kirjallisuuskatsaus positiivisesta pedagogiikasta, mitä se on ja miten se varhaiskasvatuksen toiminnassa näkyy. Opinnäytetyöni hyödyttää työelämässä olevia varhaiskasvatuksen ammattilaisia, alan opiskelijoitakin sekä muita positiivisesta pedagogiikasta kiinnostuneita. Opintojeni aikana törmäsin positiivisen pedagogiikan menetelmään ja kiinnostuin siitä heti. Koulun ohella olen tehnyt

sijaisuuksia Kotkan eri varhaiskasvatyüksiköissä, joissa olen päässyt havainnoimaan ja käyttämään sitä käytännön työssä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatyksessa on?
2. Millainen toiminta varhaiskasvatyksessa on positiivisen pedagogiikan mukaista?

Tutkimuskysymykseni ohjaavat koko prosessia ja se onkin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keskeinen tekijä. Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella voidaan tehdä luotettavia yleistietopaketteja sekä perustella ja täsmentää tutkimuskysymyksiä. (Kangasniemi ym. 2013.) Kirjallisuuskatsaukseen mukaan ottamisen kriteereinä toimivat positiivista pedagogiikkaa käsittelevät tieteelliset tutkimusartikkelit vuosilta 2014—2021. Työssäni käytän pääasiassa suomenkielisiä artikkeleita sekä yhtä englanninkielistä. Teorian avaamiseksi on käytetty apuna ammattikirjallisuutta. Sisäänottokriteereinä opinnäytetyössäni olen myös pitänyt maksuttomia lähteitä. Poissulkukriteereinä oli aihepiiriin kuuluvat mutta muut kuin tieteelliset artikkelit kuten amk-opinnäytetyöt, maksulliset lähteet sekä ennen vuotta 2014 julkaistut tutkimusartikkelit.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Toteutan opinnäytetyöni kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsaus on hyvä keino syventää ja laajentaa asiantuntemusta eri aihepiireistä eli tässä tapauksessa positiivisesta pedagogiikasta. Ensisijaisesti kirjallisuuskatsaus on tietyn asiakokonaisuuden tutkimista. Se voidaan määritellä yhdeksi tutkimustavaksi, jolla tutkitaan eri tutkijoiden alkuperäistutkimuksia. (Vilkkä 2023.)

5.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tämä opinnäytetyö toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jonka synonyyminä käytetään termiä narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta on toimivaa käyttää silloin, kun tarkoituksena ei ole saada selville kuinka yleinen ilmiö tai asia on, vaan etsiä erilaisista tutkimuksista vas-

tausta siihen, mitä ilmiöstä jo valmiiksi tiedetään. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla pystytään antamaan lukijalle yleiskuva aiheesta sekä järjestellä ja tiivistää tietoa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen on sanottu olevan ns. yleiskatsaus ilman erittäin tarkkoja ja tiukkoja sääntöjä. (Vilkkä 2023.)

Kirjallisuuskatsaukselle tyypillisiä osia ovat kirjallisuuden haku, aineiston arviointi, aineiston perusteella luotu yleiskuva sekä aineiston analyysi. Kirjallisuuskatsauksessa ensimmäinen tärkeä vaihe on katsauksen tarkoituksen sekä tutkimusongelman määrittäminen. Motivaatiota kirjallisuuskatsauksen tekemiseen lisää tutkijan aito kiinnostus aihetta kohtaan. Kirjallisuuskatsauksen toisessa vaiheessa tutkija tekee kirjallisuushakua ja valitsee käytettävän aineiston. Ennalta määritellyt mukaanotto- ja poissulkukriteerit auttavat tutkijaa tutkimusten valinnassa, jottei mukaan oteta tutkimuksia jotka eivät sovellu katsaukseen. Seuraavana vaiheena on arvioida valittuja tutkimuksia. Aineiston analyysin ja kokonaiskuvan luomisen tarkoituksena on koota aiheesta yhteenveto, niiden tutkimusten perusteella joita kirjallisuuskatsaukseen on valittu. (Stolt ym. 2016, 24–30.)

5.2 Aineiston keruu ja valinta

Aineistoa kerättiin kesän ja syksyn 2023 aikana sähköisistä tietokannoista sekä ammattikirjallisuudesta. Aineiston keräämiseen käytettyjä tietokantoja olivat Google Scholar, Finna, Theseus ja Lauda. Tein aineiston hakua myös manuaalisesti eri kirjojen ja artikkeleiden lähdeluetteloita läpikäymällä. Tiedonhaussa käytettyjä hakusanoja olivat positiivinen pedagogiikka, positiivinen psykologia, varhaiskasvatus, PERMA-teoria ja hyvinvointi. Opinnäytetyöhön aineistot valikoituivat ennalta määritettyjen sisäänottokriteerien mukaan. Aineisto linjattiin julkaisuvuoden mukaan ja opinnäytetyöhön valikoitui aineistoja vuosien 2014-2021 väliltä. Käytetyt aineistot olivat maksuttomia. Rajasin opinnäytetyöstäni pois positiivisesta pedagogiikasta tehdyt tutkimukset, jotka käsitelivät koulumaailmaa. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että tutkimuksia olisi löytänyt paljon enemmän mikäli tätä rajausta ei olisi tehnyt, mutta olin silti päättänyt keskittyä vain varhaiskasvatuksen kontekstiin. Kirjallisuuskatsauksessa on mukana englanninkielinen lähde, joka on kuitenkin suomalaisten kir-

joittama. En kokenut kansainvälisen lähteen palvelevan tekemääni kirjallisuuskatsausta, koska kyse oli selvittää positiivista pedagogiikkaa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa eikä kansainvälisellä tasolla.

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimuksen/artikkelin kielenä suomi tai englanti	Muut kielet.
Tutkimus/artikkeli on julkaistu 2014 tai sen jälkeen.	Julkaistu ennen vuotta 2014.
Koko artikkeli on saatavilla ja maksuton.	Koko teksti ei ole saatavilla tai on maksullinen.
Tutkimus/artikkeli vastaa tutkimuskysymyksiin.	Ei vastaa tutkimuskysymyksiin.

Taulukko 2. Kirjallisuuskatsaukseen valitut tieteelliset artikkelit

Artikkelin nimi ja tekijät	Systemaattinen tiedonhaku
1. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Kristiina Kumpulainen, Anna Mikkola, Antti Rajala, Jaakko Hilppö, Lasse Lipponen 2014.	Manuaalinen tiedonhaku
2. Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Samuli Ranta 2020.	Lauda
3. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Liisa Ahonen 2015.	Finna
4. Positiivinen pedagogiikka lapsen tukena varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Carita Ingberg 2021.	Theseus
5. Outlining positive pedagogy in early childhood education and care. Samuli Ranta ja Sanna Hyvärinen.	Google Scholar

5.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysimenetelmän valintaan vaikuttaa se, millaista tietoa kyseisessä kirjallisuuskatsauksessa halutaan tuottaa. On tärkeää, että valittu analysointimenetelmä vastaa tutkimuskysymykseen sekä tutkimuksen tarkoitukseen. (Stolt ym. 2016, 81–82.)

Tässä tutkimuksessa analyysimenetelmänä on teema-analyysi. Teema-analyysi on menetelmä, joka on melko joustava. Sen avulla voidaan systemaattisesti tunnistaa, järjestellä sekä löytää yhteneviä teemoja valitusta aineistosta. Teema-analyysin tarkoituksena on antaa vastaus tutkimuskysymykseen. Ei ole kuitenkaan poikkeuksellista, että tutkimuskysymys tarkentuu analyysin tekemisen aikana. Teema-analyysi etenee vaiheittain, joita ovat aineistoon perehtyminen, koodien luominen, teemojen etsintä, mahdollisten teemojen arviointi, teemojen määrittely ja nimeäminen sekä itse raportin kirjoittaminen. Teema-analyysin tekemisen aikana aineistosta etsittiin yhtäläisyyksiä ja usein esille nousevia teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tämän opinnäytetyön pääteemoiksi nousivat vuorovaikutussuhteet, myönteinen ilmapiiri ja palaute, lapsen osallisuus sekä onnistumisen kokemukset.

6 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

Kirjallisuuskatsauksessani on kaksi tutkimuskysymystä, jossa ensimmäisessä etsittiin vastausta siihen mitä positiivinen pedagogiikka on ja toisessa siihen, mikä on positiivisen pedagogiikan mukaista toimintaa. Monissa tuloksissa vastauksia löytyy molempiin tutkimuskysymyksiin, jonka vuoksi tuloksia ei ole eritelty eri kappaleisiin tutkimuskysymysten mukaan.

Kumpulainen ym. (2014) määrittelevät, että positiivinen pedagogiikka muodostuu viiden eri ulottuvuuden ympärille. Heidän mukaansa positiivisessa pedagogiikassa yhteisöllisyys on tärkeässä roolissa. He kuvaavat oppimista ja hyvinvointia edistävänä tekijänä olevan myönteinen toimintakulttuuri. Erilaiset myönteiset kokemukset lisäävät lasten motivaatiota oppia ja lisää heidän osallisuuttaan. Lapsi nähdään positiivisessa pedagogiikassa aktiivisena toimijana arjessa ja lasten osallisuutta tulee tukea parhaalla mahdollisella tavalla. Positiivinen pedagogiikka nostaa myönteisten tunteiden tärkeyttä oppimisen sekä hyvinvoinnin kannalta. Positiivinen pedagogiikka painottaa lasten vahvuuksien

huomaamista sekä korostaa ajatusta siitä, että jokaisella lapsella on joitain yksilöllisiä vahvuuksia ja kykyjä. Tämä lisää positiivista ja toisia ihmisiä kunnioittavaa vuorovaikutusta arjessa. Täten myös lapsen ihmissuhdetaidot kehittyvät. Tarkoitus olisi pyrkiä siihen, että ongelmanratkaisuun suhtauduttaisiin positiivisesti ja myötämielisesti. Viimeisenä seikkana on nostettu kasvatuskumppanuus, joka nähdään merkittävänä osana lapsen hyvinvoinnin tukemisessa. He kuvaavat positiivisen pedagogiikan tavoitteen olevan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen päiväkodin arjessa.

Ranta (2020) tutkii väitöskirjassaan, miten positiivisen pedagogiikan pääkohtia toteutetaan suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Ranta (2020) määrittelee tekemässään väitöskirjassa kolme pääteemaa, jotka edistävät positiivisen pedagogiikan mukaista toimintaa varhaiskasvatuksessa. Kyseiset teemat ovat positiivinen oppimismotivaatio, oppijan eli lapsen optimistinen minäkuva sekä optimistisen oppimisen ilmapiiri ja sosiaalinen ympäristö. Rannan tutkimuksessa on kuvailtu, kuinka positiivisen pedagogiikan keinoin kasvattaja pystyy tunnistamaan ja kehittämään lapsen yksilöllisiä vahvuuksia. Kun varhaiskasvattaja tunnistaa näitä lapsen omia vahvuuksia, pystyy hän auttamaan lasta kehittämään näitä. Täten varhaiskasvattaja pystyy tukemaan lapsen hyvinvointia sekä oppimista.

Ranta (2020) tutkimuksessaan halusi selvittää, miten varhaiskasvattajat tukivat positiivisen pedagogiikan toteutumista päiväkodeissa. Vastauksissa viisi pääkategoriaa oli:

1. kasvattajan suhde lapseen
2. myönteiset oppimiskokemukset
3. lapsen itsenäisyyden tukeminen
4. lasten välinen kanssakäyminen eli vuorovaikutussuhteet
5. aikuisten välinen kanssakäyminen eli vuorovaikutussuhteet.

Keskeisessä osassa lapsen oppimisen kannalta on kasvattajan ja lapsen keskinäinen suhde, ja sen on todettu lisäävän vuorovaikutuksellisuutta sekä vaikuttavan keskeisellä tavalla lapsen oppimismotivaatioon. Kasvattajan oma positiivisuus, ystävällisyys ja kiinnostus lasta kohtaan on tutkitusti merkittävää. Edellä mainituilla asioilla on tutkitusti hyvää tekeviä vaikutuksia lapsen hyvinvoinnille ja omistautumiselle toimintaa kohtaan. Tulokset olivat yhteneviä sen

suhteen, että toimiva vuorovaikutussuhde on edellytys positiivisen pedagogiikan toteutumiselle. Tutkimuksessa nostettiin esille, kuinka tärkeää on että jokainen lapsi kokee hoitopäivän aikana tulleen kohdatuksi edes jossakin tilanteessa ja tulleen kuulluksi. Hyvänä työvälineenä on koettu pienryhmätyöskentely varhaiskasvatuksessa, koska tämä mahdollistaa lapsille tilanteita, joissa he helpommin alkavat vuorovaikutukseen toisten kanssa ja tulevat herkemmin kuulluksi. Tutkimuksessa nousi esille, kuinka joidenkin lasten on helpompaa luottaa varhaiskasvatuksen työntekijöihin, kun hän näkee että hänen vanhempansa tulevat toimeen henkilökunnan kanssa. Tämä nostaa esille henkilökunnan hyvän yhteyden vanhempiin olevan merkittävässä roolissa myös lasten silmissä. Positiivisen suhteen luomisessa lapseen, oli merkittävänä tekijänä että lapsen kokemuksia arvostettiin. Tällaisen suhteen rakentaminen vaatii kasvattajalta aktiivista läsnäoloa, kuuntelemista ja yhteistyötä huoltajien kanssa. Myös vaikeista aiheista puhuminen lasten kanssa on tärkeää hyvän vuorovaikutussuhteen rakentumiseksi. Tärkeänä nostona tutkimuksessa otettiin esille varhaiskasvatuksen henkilökunnan sensitiivinen läsnäolo ja lapsen ymmärtäminen aidosti.

Rannan (2020) tutkimuksessa todettiin, että hyvä oppimisympäristö on sellainen, jota on lähdetty rakentamaan lasten tarpeiden pohjalta. Opettajille tehdyissä haastatteluissa kävi ilmi, että turhia häiriötekijöitä ja liiallista ohjelmaa on hyvä karsia. Lapsille olisi mahdollistettava pitkäkestoinen leikki, sen jatkaminen sekä tilojen jakaminen. Lapselle tutun työntekijän läsnäololla on myös merkitystä siinä, että lapsi kokee oppimisympäristön luotettavaksi. Tutkimuksessa olevat haastateltavat varhaiskasvatuksen opettajat nostavat tärkeäksi selkeän päivärytmin, mutta kuitenkin siten että se palvelee lasten tarpeita. Lapsen edun mukaan toimimista haastateltavat varhaiskasvatuksen opettajat erityisesti korostivat. Tähän liittyy myös yhteisten rajojen asettaminen. Positiivisessa ja turvallisessa oppimisympäristössä lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja tietävänsä, että voi luottaa päiväkodin työntekijöiden toimivan hänen parhaakseen. Lapsille tulisi toiminnassa tarjota sopivassa suhteessa pieniä pulmia ja tehdä heille mahdolliseksi kokea onnistumisia. Onkin tärkeää tarjota lapsille sopivan haastavia tehtäviä heidän taitotasoonsa nähden. Lapselle tulisi pyrkiä tarjoamaan onnistumisen kokemuksia päivittäin.

Toiminnan merkityksellisyys todettiin Rannan (2020) tutkimuksessa tärkeäksi. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että lapsi sitoutuu tekemiseen paremmin, kun kokee tämän itselleen tärkeäksi. Kun varhaiskasvatuksen toiminta on lapsilähtöistä, koettiin sen vahvistavan myös kasvattajan ja lapsen välistä suhdetta. Parhaassa tilanteessa nämä lasten myönteiset kokemukset jatkuivat kotona huoltajienkin kanssa, mikä puolestaan lisää huoltajien osallisuutta. Haastateltavat varhaiskasvatuksen opettajat nostivat havainnoinnin tärkeäksi osaksi työtä, jotta lasten mielenkiinnonkohteiden selvittäminen toteutuisi laadukkaasti. Tämä havainnointi auttaa myös lapsen tutustumisessa sekä lapsen taitojen kartoittamisessa. Päivittäiset keskustelut huoltajien kanssa koettiin tutkimuksessa todella tärkeäksi. Lapsen oppimiselle ja hyvinvoinnille tärkeäksi koettiin lasten vertaissuhteet ja lasten oppivan paljon asioita myös toisilta lapsilta. On todettu, että laadukkaat sosiaaliset suhteet edistävät lasten hyvinvointia ja hyvänolon tunnetta. Lasten tukeminen leikkikaverin löytämiseen on kasvattajien tärkeä tehtävä. Kasvattajan rooli on auttaa lasta leikkiin kiinnittymisessä sekä leikin jatkuvuudessa. Tutkimuksessa nousi esille, että lapsia voitiin houkutellessa yhteen yhteisten mielenkiinnon kohteiden avulla ja täten lapsi oppii samalla uusia asioita ja sosiaalisia taitoja. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että tämä kokee kuuluvansa osaksi ryhmään. Vaikka lapset toimivat yhteisössä, ryhmään kiinnittyminen on helpompaa aloittaa yksittäisistä vuorovaikutussuhteista. Todettiin, että yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta harjoitellaan varhaiskasvatuksessa säännöllisesti, etenkin silloin kun dynamiikka ryhmässä muuttui ja ryhmässä esiintyi jonkinlaisia muutoksia. Tutkimukseen osallistuvat opettajat kertoivat, että yhteisöllisyyttä voitiin rakentaa esimerkiksi käyttämällä arjessa me-kieltä.

Samaisessa Rannan (2020) tehdyssä tutkimuksessa olevissa haastatteluissa keskusteltiin siitä, kuinka varhaiskasvatuksessa kasvattajien muodostama tiimi voi olla joko voimavara tai kuormitus tehtävässä työssä. On tärkeää ymmärtää, että tiimin hyvinvointi vaikuttaa aina lapsiryhmään ja sen toimintaan. Hyvään tiimiin lueteltiin kuuluvan myönteinen vuorovaikutus, suotuisat käytöstavat, kiinnostus muita kohtaan, huumori, lupa myös epäonnistua, luottamus ja arvostus. Tiimin sisällä on tärkeää huomioida myös toistensa tarpeita. Työntekijöiden välinen toimiva yhteistyö on tärkeä keino tukea lasten oppimista. Eritäten tärkeäksi tutkimuksen haastatteluissa nostettiin yhteistyö huoltajien kanssa ja sen ajatellaan edistävän lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia.

Toimiva yhteistyö on vastavuoroista, jossa päiväkotiki saa huoltajilta arvokasta tietoa lapsesta ja toisinpäin. Huoltajien osallisuutta tuetaan esimerkiksi säännöllisellä tiedottamisella.

Ahosen (2015) tutkimuksen mukaan lämpöisessä vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksen opettajan sitoutuminen vuorovaikutukseen oli syvällistä lapsia kohtaan ja opettajalle vuorovaikutuksessa oleminen oli tärkeää. Hänen mukaansa opettajan tulisi yrittää lapsien kohtaamisiin kiireettömästi, vaikka tilanteet ovatkin välillä hektisiä. Opettajan tavoitteena tulisi olla lapsen kuunteleminen ja ymmärtäminen lapsen kokemuksen arvostavalla tavalla sekä lapsen tarpeiden huomioiminen (Ahonen, 2015). Ahosen (2015) väitöskirjassa korostetaan sitä, että sensitiivinen vuorovaikutus ja laadukas pedagoginen toiminta kulkevat käsikkäin.

Ingberg (2021) tutkii pro gradu -tutkielmassaan varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien visioita positiivisen pedagogiikan tuottamisesta varhaiskasvatuksessa. Tuloksista selvisi, että positiivista pedagogiikkaa toteutetaan rakentamalla positiivinen vuorovaikutussuhde lapseen, tekemällä mahdolliseksi positiiviset oppimiskokemukset sekä avustamalla lapsia heidän keskinäisissä vuorovaikutussuhteissaan. Opettajat näkivät positiivisella pedagogiikalla olevan vahvistava vaikutus lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, eheyttävän lapsen suhteita muihin ihmisiin ja vahvistavan varhaiskasvatuksen tekemää yhteistyötä huoltajien parissa. Näiden lisäksi positiivinen pedagogiikka vahvisti lapsen osallisuuden kokemusta, lisäsi oppimismotivaatiota, vahvisti itsetuntoa sekä omaa minäkuvaa. Työntekijöiden keskuudessa positiivisen pedagogiikan nähtiin vahvistavan pedagogista osaamista, parantavan kasvattajien työhyvinvointia sekä tietenkin tärkeimpänä lasten hyvinvointia.

Ingbergin (2021) tekemän tutkimuksen mukaan varhaiskasvattajien mainitsemat ja käyttämät positiivisen pedagogiikan elementit ovat opettajan ja lapsen välinen suhde, positiiviset oppimiskokemukset, lasten vuorovaikutustaidot sekä lasten autonomian tukeminen. Opettajan suhteesta lapseen tutkimuksessa nousee erityisesti lapsen arvostaminen, turvallinen ja sensitiivinen aikui- nen, lapsen aito kohtaaminen ja herkkyys lapsen tarpeille. Positiivisissa oppi-

miskokemuksissa puolestaan tärkeäksi koetaan positiivinen ilmapiiri, kannustava ja myönteinen palaute toiminnan yhteydessä, lapsen yksilöllinen huomiointi, vahvuusperustainen toiminta sekä onnistumisen kokemukset. Vahvuusperustaisella toiminnalla tarkoitetaan, että toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan lasten vahvuudet edellä. Tässä tavoitteena on vahvistaa myös jo osattuja taitoja, ja täten saada lapsi kukoistamaan omien vahvuuksiensa kautta. Lasten vuorovaikutustaidoissa nostettiin erityisesti tunnetaitojen ja kaaveritaitojen harjoittelu ja yhteenkuuluvuuden kulttuurin rakentaminen. Lasten autonomian tukemisessa tuloksista nousi erityisesti omatoimisuuden tukeminen, jossa lapsen annetaan kokeilla ja ratkaista ongelmia myös itse eikä heti olla antamassa oikeita vastauksia. Tähän lapselle täytyy antaa aikaa ja rauhaa.

Hyvärisen ja Rannan tutkimuksessa ”Outlining positive pedagogy in childhood education and care” painotetaan positiivisessa pedagogiikassa tärkeimpinä elementteinä kasvattajan ja lapsen vuorovaikutussuhdetta, positiivisia kokemuksia sekä tukea lapsille heidän välisissä vuorovaikutussuhteissaan. Tieteellisessä tutkimuksessa oli tehty myös haastatteluihin perustuva kysely (laadullinen data) jonka avulla pystyttiin tutkimaan, miten opettajat toteuttavat positiivista pedagogiikkaa suomalaisissa varhaiskasvatuskeskuksissa. Pääkomponenttien toteutumista opettajan toiminnassa tutkittiin keskiarvojen avulla. Tutkimus osoittaa, että positiivista pedagogiikkaa toteutetaan hyvin eri tavoin. Tutkimus osoittaa, että varhaiskasvatuksen opettajien toiminta positiivisen pedagogiikan mukaan toteutuu: tukemalla myönteistä minäkäsitystä, rakentamalla yhteisöllisyyttä sekä luomalla vanhempien kanssa positiivista yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen opettajien vastausten mukaan huomiota pitäisi kiinnittää vielä toiminnan avaamisessa vanhemmille, panostaa lisää yhteistyöhön heidän kanssaan sekä lisätä vanhempien osallisuutta.

7 POHDINTA

7.1 Johtopäätökset ja tulosten pohdinta

Johtopäätöksenä pystytään toteamaan kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella, että positiivinen pedagogiikka on ennen kaikkea myönteistä toimintakulttuuria, jossa myönteisiä tunteita pyritään vaalimaan. Positiivisessa peda-

gogiikassa yhteisöllisyys on tärkeässä osassa, ja lapsen ja aikuisten vuorovaikutussuhteiden laadun tiedetään olevan avainasemassa. Positiivisessa pedagogiikassa lapsi on aktiivinen tekijä ja lasten osallisuus koetaan tärkeänä varhaiskasvatuksen arjessa.

Kaikissa kirjallisuuskatsaukseen valituissa artikkeleissa painotettiin lasten vahvuuksien tunnistamista ja vahvistamista. Kunnioittava vuorovaikutus toisia kohtaan lisää myös lapsen myönteistä minäkäsitystä, joka lisää tutkitusti lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Positiivisessa pedagogiikassa ajatellaan, että kasvattajan oma positiivisuus, ystävällisyys ja kiinnostus välittyy lapsille ja saa aikaan hyvää. Lapsen aito huomioiminen ja ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun on merkityksellistä. Olen sijaisuuksieni aikana nähnyt paljon erilaisia tapoja ottaa lapsia mukaan toiminnan suunnitteluun. Varhaiskasvatusyksiköissä on järjestetty erilaisia lasten kokouksia, toteutettu lasten toiveita tulevasta toiminnasta, kuunneltu lasten ajatuksia ja muokattu toimintaa lapsilta tulleiden teemojen ympärille. Positiiviseen pedagogiikkaan liittyy vahvasti myös luotettava ja tiivis yhteistyö vanhempien kanssa. Ihmissuhteiden ja ennen kaikkea välittävien ihmissuhteiden, ajatellaan olevan vahvin sidos positiivisen pedagogiikan ja varhaiskasvatuksen välillä.

Lapsen on tärkeää saada onnistumisia päivittäin, jotta lapsi kokee olevansa arvokas. Törmäsin kirjallisuuskatsausta tehdessäni moneen kirjoitukseen, jossa mietittiin, onko positiivinen pedagogiikka vain pelkkää yltiöpositiivista hömppää, jossa kaikki on vain ihanaa ja sujuu hyvin. Kuitenkin tähän oli vastattu mielestäni hyvin, että tietenkään ei ole mutta positiivisen pedagogiikan ajatuksena on kuitenkin, ettei negatiivisille tunteille ja epäonnistumisille anneta liikaa valtaa. Moni varhaiskasvattaja on myös kertonut, että positiivisella pedagogiikalla on ollut myönteistä vaikutusta omaan jaksamiseen sekä työhyvinvointiin.

Positiivinen asenne pitää itse omaksua sekä sisäistää, sillä se on koko ajatusmaailma ei vain yksi menetelmä tai toiminto. Se miten lapsiin ja työkavereihin suhtautuu, määrittää runsaasti positiivisen pedagogiikan perustaa. Negatiivisten asioiden esiin nostaminen taukoamatta ei todellakaan edistä tätä toimintatapaa. (Leskisenoja 2019.)

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä, tulee sen tekemisessä noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä eli tutkimusetiikkaa. Ennen kaikkea tämä tarkoittaa tutkijan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkaa työtä tutkiessaan ja esitellessään saatuja tuloksia. Tutkijan tulee kunnioittaa aikaisempien tutkijoiden tekemiä töitä ja sitä tehdään merkitsemällä lähdeviittaukset tekstiin tarkasti ja asianmukaisesti. (Vilkka 2021.)

Tarkoitukseni oli koko opinnäytetyöprosessin aikana analysoida löytämieni aineistojen luotettavuutta. Tutkimusten luotettavuuden arviointi on osa luotettavan tutkimuksen prosessia, koska kaikessa tutkimustoiminnassa pyrkimyksenä on tietenkin välttää virheitä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tärkeää on muistaa myös vastata nimenomaan omiin tutkimuskysymyksiin eikä lähteä kirjoittamaan aiheesta kaikkea löytämäänsä. Opinnäytetyössäni yritin toimia mahdollisimman läpinäkyvästi tutkimuseettisten ohjeiden mukaisesti ja pyrin toimimaan huolellisesti kaikissa prosessin vaiheissa aineistonhausta loppupohdintoihin asti. (Vilkka 2021.) Aineistonhaussa pyrin etsimään luotettavia ja asianmukaisia lähteitä. Muiden tekstejä käyttäessäni olen rehellinen ja tarkka lähdemerkintöjen kanssa. Lähteiden valitsemisessa käytin lähdekritiikkiä ja käytin vain opinnäytetyöhön sopivia lähteitä. Käytin tutkimuksessani vain 5 artikkelia, joka on kirjallisuuskatsauksessa melko pieni määrä. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on kuitenkin ottaa selvää tutkimuskohteita tutkivien näkemysistä. Laadullinen tutkimus kohdistuukin laatuun eikä määrään. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Kirjallisuuskatsauksestakin löytyy aina sen luotettavuutta heikentäviä tekijöitä. Tässä tutkimuksessa tutkijoita oli vain yksi, joka saattoi vaikuttaa muun muassa artikkelien hakuun, valintaan ja samalla luotettavuuteen. (Stolt ym. 2016, 27). Luotettavuuteen vaikutti myös se, että kaikki aineistoon valitut artikkelit ovat suomalaisten kirjoittamia ja käsittelevät pelkästään suomalaista positiivista pedagogiikkaa. Mikäli mukaan olisi otettu myös enemmän kansainvälisiä lähteitä, olisi saatu varmasti laajempaa näkemystä. Tarkoitukseni oli kuitenkin koko prosessin ajan keskittyä positiiviseen pedagogiikkaan nimenomaan Suomessa.

7.3 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Kyseinen tuotos oli elämäni ensimmäinen opinnäytetyö, kuten myös ensimmäinen kirjallisuuskatsaukseni. Minulla oli positiivisesta pedagogiikasta jo jonkin verran käsitystä ja tietoa ennen kuin aloin tekemään opinnäytetyötäni. Prosessin aikana tutustuin teoriaan kuitenkin paljon perusteellisemmin. Koen tuotoksen tekemisen antoisana kokemuksena. Ymmärsin prosessin aikana entistä paremmin, kuinka tärkeänä asiana itse pidänkään positiivista pedagogiikkaa.

Ymmärsin kuinka positiivinen pedagogiikka ei ole pelkästään työkalu, vaan asenne joka sopii kaikkiin tilanteisiin elämässä. Positiivinen pedagogiikka opettaa kiinnittämään painoarvoa hyvään ja positiivisiin kokemuksiin, virheidensä ja epäonnistumisien sijaan. Voin hyödyntää saamaani tietoa ja löytämiäni materiaaleja tulevassa työssäni varhaiskasvattajana. Opinnäytetyöni teon aikana olen kiinnittänyt erityisesti huomiota siihen, millainen kasvattaja itse olen. Koen rikkautena, että olen opintojeni aikana tavannut lukuisia erilaisia varhaiskasvattajia, joilta olen saanut eväitä omaan tulevaan uraani. Toivoisin voivani jossain vaiheessa todeta, että olen onnistunut tuomaan omaan työskentelyyni laajalti positiivisen pedagogiikan mukaisia elementtejä.

Opinnäytetyötä tehdessäni työskentelin samaan aikaan eri varhaiskasvatusyksiköissä lyhyiden sijaisuuksien parissa. Moni kysyi mikä on opinnäytetyöni aihe ja heidän kommenttinsa olivatkin poikkeuksetta kehuja, kuinka tärkeän aiheen olen valinnut. Työskentelyn aikana minulle tulikin luottavainen olo sen suhteen, että moni ainakin kokee aiheen tärkeäksi.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Positiivista pedagogiikkaa ei ole varsinkaan varhaiskasvatuksen piirissä tutkittu paljoakaan. Enemmän tutkimuksia tuntui löytyvän koulumaailmasta. Jatkotutkimusehdotuksena toivoisi, että positiivisesta pedagogiikasta tehtäisiin tutkimusta kasvattajien näkökulmasta. Löysin satunnaisia opinnäytetöitä, joissa oli haastateltu jonkun yhden yksikön työntekijöitä varhaiskasvatuksessa, mutta se antaa melko pienen otannan siitä, miten positiivinen pedagogiikka koetaan

varhaiskasvattajien keskuudessa. Jatkotutkimuksena voisi selvittää kasvattajien näkökulmia esimerkiksi siitä onko positiivinen pedagogiikka heidän yksikössään selkeää ja puhutaanko siitä työyhteisössä.

Mikäli itse palaisin joskus positiivisen pedagogiikan pariin tutkimusmielessä, tekisin tutkimuksen nimenomaan varhaiskasvattajille. Kyselisin tässä tutkimuksessa heiltä miten he kokevat positiivisen pedagogiikan, onko sen käyttö luontevaa, ovatko he positiivisen pedagogiikan mukaisista elementeistä ja niiden vaikutuksista samaa mieltä ja tarvitsisiko jokin siihen liittyvistä asioista koulutusta tai lisätarkennusta.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja. Tampere: University Press Tampere. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 30.9.2023].

Avola, P. & Pentikäinen, V. 2020. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing Oy.

Ingberg, C. 2021. Positiivinen pedagogiikka lapsen tukena varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/77670/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202109064790.pdf> [viitattu 20.10.2023].

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede 2013, 25(4).

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma. 2022. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3/wordtiedosto-kotkan-vasu-2022/vasu2022-iii.docx> [viitattu 18.10.2023].

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2022. Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 14.10.2023].

Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. 2014. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Julkaisussa: Uusitalo-Malmivaara, L (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus, 224–242.

Leskisenoja, E. 2016. Vuosi koulua, vuosi iloa – PERMA-teoriaan pohjautuvat luokkakäytänteet kouluiloin edistäjinä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Leskisenoja, E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. To-teuta käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ranta, S. 2020. Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64412/Ranta_Samuli_Acta%20electronica%20Universita-tis%20Lapponiensis%20283.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 12.9.2023].

Ranta, S. 2021. Kasvun juuret. Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia? Jyväskylä: PS-kustannus.

Ranta, S. & Hyvärinen, S. 2022. Positive Education and Work: Less Struggling, More Flourishing. Outlining positive pedagogy in early childhood education and care. E-kirja. Saatavissa:

https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=oXNjEAAAQ-BAJ&oi=fnd&pg=PA16&dq=positive+pedagogy+childhood+education&ots=I29mFhLPO7&sig=FpvXYmBOB-jyd1vb_qfpVjWxYGc&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false [viitattu 30.10.2023].

Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. (toim.) 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. 2. korjattu painos. Turun yliopisto.

Trogen, T. 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 29.10.2023].

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2017. Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2019. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. 3. painos. Juva: PS-Kustannus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf [viitattu 11.9.2023].

Varhaiskasvatustilasto 13.7.2018/540.

Varhaiskasvatus s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kotka.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/> [viitattu 18.10.2023].

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.